

NO▶UL

NOUL

☒☒☒ /otukennesriyat

www.otuken.com.tr
otuken@otuken.com.tr

ISBN: 978-625-408-912-1

Ötüken Neşriyat A.Ş. Adına İmtiyaz Sahibi: Ertuğrul Alpay
Ötüken Neşriyat A.Ş. Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır
Yayın Yönetmeni: Şaban Özdemir
Editör: Abdullah Ezik

Yayın Kurulu

Gürol Pehlivan
İbrahim Öztürkçü
Oğuzhan Murat Öztürk
Tahsin Yıldırım
Turgay Anar
Yahya Kemal Taştan

Danışma Kurulu

Bilgin Güngör
Büşra Tan Ezik
Çilem Tercüman
Mehmet Ruyan Soydan
M. Sabri Koz
Murat Kaymaz
Ömer Faruk Şerifoğlu
Ramazan Minder
Selahattin Özpalaıbyıklar
Senail Özkan
Taner Ay

Grafik Tasarım

Mahmut Doğan

Baskı: Levent Ofset Basım ve Ambalaj Sanayi AŞ
Fatih Cad. Karadal Sok. Nu:13
Merter-İstanbul Güngören/İstanbul
Sertifika Nu: 45163

Yılığın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınveinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiğı akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Yıllık için gönderilecek yazılarda Woke, LGBTQIA+ aktivizmi, etnik ve dini temelli "pozitif" ayrımcılık, bölücülük, demografik manipölasyon ve düzensiz göçmen meseleleri takdir ve teşvikle ele alınamaz, tehcir kınanamaz, "tertele" ajitasyonu yapılamaz, edebiyatımız, sinemamız, tiyatromuz Türk adı dışında bir adla anılamaz.

İstanbul - 2025

SUNUŞ YERİNE...

2023'ün kültür-sanat dökümü sayılabilecek olan *Nodul*'un ilk sayısı, beklediğimizden daha fazla aksülamel buldu. Çok olumlu tepkiler aldık. Eksiklerimizi, yanlışlarımızı telafi etme yoluna gittiğimiz bu sayıda da 2024'ün bir dökümünü bulacağız.

2024'te de ülke ve dünya çok karışık-tı. Hunhar İsrail çocuk, kadın erkek, genç ihtiyar, gazeteci gözlemci ayırt etmeden katliamına devam etti. Bunun yanında İran Cumhurbaşkanı Reisi'nin helikopterinin düşüp Reisi'nin ölmesi, ardından İsmail Haniye'nin öldürülmesi Ortadoğu'da dengelerin yeniden belirlenmesi adına önemli olaylardı. Dünyanın açık ara en dengesiz başkanı hem dünyaya hem Ortadoğu'ya bela olmak üzere Amerika'nın başına tekrar seçildi. Suriye'deki Esad rejiminin çökmesi Ortadoğu'nun daha karışacağına bir işaret idi.

2024'te dünyanın gündemi hareketli-yken Türkiye'de de gündem takip edilemez hızla akıp gidiyordu. Henüz bir olayı sindirmeden başka bir olayın gündeme yerleşmesi ülkede vaka-i adiyeden oldu. Yılın ilk ayında ilk astronotomuzu uzaya gönderdik (!) Ülkenin en önemli gündemi olan ekonominin en önemli aktörlerinden biri olan Merkez Bankası Başkanı bir senesini tamamlamadan görevini başka birine devretti. Yerel seçimlerde iktidar partisi beklediğini bulamazken muhalefet büyük bir zafer kazandı. Hava Harp Okulu'nun mezuniyet töreninde yaşananlar günlerce konuşuldu. Öbür taraftan Fetullah Gülen'in ölüm haberi bir muştu gibi okyanus

ötesinden geldi. Darısı diğer terör örgütü liderlerinin başına.

Kültür-sanat camiası da bir önceki yıla göre daha kısır bir seyr ü sefer izledi diyebiliriz. Özellikle derinleşen ekomik sıkıntılar, vatandaşın sadece belini bükmele kalmadı, kültür-sanata ayıracığı bütçeyi de tahdit etti. Maliyetler o kadar arttı ki kitap almak, bir konsere, bir sinemaya gitmek dahi lüks addedilir oldu. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi ortamın gerginliği, kurumların kültür-sanat programlarına ayırdığı ödeneklerin kısılması, daha da derinde bir sorun olarak kültür-sanata verilen ehemmiyetin, eğitimin içinde neredeyse yer almaması gibi sorunlar da ülkedeki kültür-sanat ortamını çok etkiledi.

Bunun yanında donkişotluğundan ödün vermeyen kurumlar, yayınevleri, yapım şirketleri elbette vardı. Onların sayesinde bu yıllığa konu olan bazı ürünler ortaya çıktı. Donkişotlara selam olsun.

Nodul'un bu ikinci sayısı ilk sayının izinden gidiyor. Yeni yazarlarla daha oylumlu, daha güçlü *Nodul*. Eksikleri elbette var. Geç gelen hatta gelmeyen yazılar yüzünden yine planladığımız vakitte çıkmadı *Nodul*. Hezar özür...

Eksikleri, yanlışları, gecikmeleri ile *Nodul*'un kültür-sanat camiasına bir renk getirdiğini, her sene daha iyiye giden bir yolda olduğunu belirtmek yerinde olacaktır sanırım.

Şaban Özdemir-Abdullah Ezik

İÇİNDEKİLER

07

**“USLA
YÜREKLE
BÜYÜMÜŞ!”**

HAYDAR ERGÜLEN

41

**HİKÂYE
RESEPSİYONU
‘24 EDITÖRÜN
SPESİYALİ**

ELVAN KAYA
AKSARI

53

**2024 YILINDA
YAYINCILIK
VE EDEBİYAT:
RAKAMLARIN VE
GERÇEKLERİN
ANLATTIĞI
HİKÂYE**

ADALET ÇAVDAR

73

**2024 YILINDA
TÜRK
DENEMESİ
VE ELEŞTİRİSİ**

MUSTAFA APLAY

79

**2024
YILINDA
DERGİLER**

MUSTAFA UÇURUM

99

**2024’TE ÇOCUK
EDEBİYATI:
YENİ HİKÂYELER,
YENİ UFUKLAR**

AYŞEGÜL
KARAYAMA

109

**ERİCH
NEUMANN
“BÜYÜKANA”**

MURAT KAYMAZ

121

**2024
TİYATRO
DOSYASI**

BÜŞRATAN EZİK

135

**ÇAĞDAŞ
SANATIN
İZİNDE:
2024’ÜN
SERGİLERİ**

ABDULLAH EZİK

163

**2024’ÜN
İZ BIRAKAN
SERGİLERİ**

İLONA BAYTAR

171

**BELLEĞİN
TAŞINMASI**

FİLİZ ERSİN

177

**2024’ÜN
SANAT
KİTAPLARI**

GİZEM TAN

197

2024 YILINDA
TÜRKİYE'DE
GELENEKSEL
TÜRK
SANATLARI

ESER ÇALIKUŞU

207

TÜRKİYE'DE
2024 MÜZİK
MANZARASI:
DİJİTAL DİNLEME
ALİŞKANLIKLARI
ÜZERİNDEN
BİR
DEĞERLENDİRME

SOYKAN
DEMİR ÜNLÜ

215

2024'TE
POPÜLER
TÜRK
SİNEMASINA
GENEL BİR
BAKIŞ

CÂNÂN
KIZILIRMAK

221

BELLEĞİN
SULARINDA
YÜZEN SİNEMA:
2024 TÜRK
SANAT
FİLMLERİ

FATMA ZİLİF

229

2024'TE
DİJİTAL
PLATFORMLARDA
YAYINLANAN
YERLİ
DİZİLER

EMEL BİLGE ÇINAR

237

DİJİTAL
PLATFORMLARDAKİ
(2024)
TÜRK DİZİLERİ
VE GELECEKTE
TÜRK DRAMASININ
İHTİYAÇLARI

AYŞE CANAN
ERTUĞ

246

2024 YILININ
EN ÇOK
İZLENEN
TÜRK
TELEVİZYON
DİZİLERİ

HÂLE ÖZTÜRK

253

2024'TE TÜRKİYE'DE
NELER OLDU?
"NORMALLEŞEN"
SİYASET, KRONİKLEŞEN
EKONOMİK
KRİZ GÖLGESİNDE
ÜLKENİN SON BİR YILI

ERCAN ÇANKAYA

257

SANSÜR VE
YASAKLARIN
GÖLGESİNDE
TÜRKİYE'DE
KÜLTÜR
SANATIN 1 YILI

CANER KAYA

263

TÜRKİYE'DE
ÇİZGİ
ROMAN'IN
SERENCAMI
2024
Z RAPORU

ZİYAVER ŞENCAN

291

KARİKATÜRDE
2024

İZEL ROZENTAL

307

2024'TE TÜRK
SPORUNUN
AHVALI

MEHMET YILMAZ

321

AKADEMİNİN
TAŞERONLARI II:
AYDINLANMADAN ON
DOKUZUNCU YÜZYILA
ÜNİVERSİTELER

YAHYA KEMAL
TAŞTAN

**“USLA
YÜREKLE
BÜYÜMÜŞ!”**

HAYDAR ERGÜLEN

“USLA YÜREKLE BÜYÜMÜŞ!”

**Bu yazıyı yazdığım ay, Şubat
ve biraz da Mart, 2025, ilk
günleri. Pompei’nin Son Günleri.
“Danimarka Krallığında çürümüş
bir şeyler var.”**

Bu yazıyı yazdığım ay, Şubat ve biraz da Mart, 2025, ilk günleri. *Pompei’nin Son Günleri*. “Danimarka Krallığında çürümüş bir şeyler var.” ukalılığı ya da kibrini çoktan geçtik. Yeni Türkiye yüzünü iyice gösterdi. Karakışımız belli artık. Karayazımız da. Şeytanı bilmem ama şiir azapta gerek! Her şeyle birlikte, belki de her şeyden önce.

Günlerdir, 2025 başından beri en çok da, pazarları yazdığım *Birgün* gazetesindeki “O şekilde kenardan” üst-

başlıklı köşemde bir şiir yayımlamak istiyorum. Bir pazar yazısını sadece o şiire ayırmak istiyorum. Türkçenin kâinat büyükelçisi dediğim, benim dememe gerek mi var, herkesin bildiği, Cumhuriyet’in şiir kolu başkanı, adı şiirinin zirvesini imleyen, Dağlarca’nın bir şiiri. Çocukluğumdan bilirim. Hani Cemal Süreya’nın, “Tanrım siz bu uzun Anadolu’yu / Çocukluk günlerinizde mi yarattınız?” diye, olasılıkla bir içkiyi çıkışında aşktan, mutluluktan, iyilikten ve elbette ge-

HİKÂYE RESEPSİYONU 24' EDİTÖRÜN SPESİYALİ

Ananse bir gün ağının üzerinde otururken insanların ve çocukların sıkılmakta olduğunu görür ve onları, nasıl eğlendirebilirim diye düşünür.

Ananse bir gün ağının üzerinde otururken insanların ve çocukların sıkılmakta olduğunu görür ve onları, nasıl eğlendirebilirim diye düşünür. Sonunda aklına, gökyüzündeki Tanrı'nın öykü kutusunu çalarsa onu insanlara hediye edebileceği fikri gelir. İnsanlara öykü kutusunu hediye edebilirse bundan sonra sıkılmayacaklardır. Sabah olduğunda göğe doğru bir ağ örüp Tanrı'nın katına çıkar ve öykü kutusunu ister. Tanrı ilk önce

onla dalga geçse de eğer kendisine pitonu, leoparı, eşek arısını ve peri kızını getirirse öykü kutusunu vereceğini söyler. Örümcek, karısına danışır. Ondan aldığı fikirle ilk önce pitona gider. Küçük bir oyun oynayarak pitonu yakalar ve Tanrı'ya verir. Sıra leopardadır. Ananse leoparı da tuzağa düşürmeyi başarır. Onu da gökteki Tanrı'ya verdikten sonra yine karısından akıl alarak eşek arısını tuzağa düşürür. Ananse, eşek arısını

2024 YILINDA YAYINCILIK VE EDEBİYAT: RAKAMLARIN VE GERÇEKLERİN ANLATTIĞI HİKÂYE

Türk yayıncılık sektörü, ekonomik dalgalanmalara rağmen 2024 yılında 413 milyon 860.263 adet kitap üreterek büyümeye devam etti...

Türk yayıncılık sektörü, ekonomik dalgalanmalara rağmen 2024 yılında 413 milyon 860.263 adet kitap üreterek büyümeye devam etti. Bir önceki yıla göre %3,38'lik bir artış kaydeden sektör, iki yıl üst üste büyümesini sürdürerek okurun kitapla bağını kopmadığını gösterdi. Ancak bu büyümenin, doğrudan edebiyatı ve nitelikli romanları kapsadığı söylenemez. Üretimin büyük bir kısmı eğitim ya-

yınlarından oluşurken, yetişkin kurgu ve edebiyat yayınları toplam kitap üretiminin sadece %13,6'sını oluşturdu. Bu da, edebî yayıncılığın mevcut ekonomik koşullardan olumsuz etkilendiğini gözler önüne seriyor.¹

Roman, edebiyat yayınları içerisinde okurun en çok tercih ettiği türlerden biri olmaya devam ediyor. 2024 yılı boyunca yayımlanan romanlar, hem usta kalemlerin yeni eserle-

¹ <https://www.yayfed.org/2024-yili-bandrol-verileri-aciklandi.html>

2024 YILINDA TÜRK DENEMESİ VE ELEŞTİRİSİ

Deneme ve eleştiri, sınırları çok net olmayan iki saha. Hele söz konusu Türk edebiyatı olunca tanımlara ve çıtalara yapılan küçük müdahaleler...

Deneme ve eleştiri, sınırları çok net olmayan iki saha. Hele söz konusu Türk edebiyatı olunca tanımlara ve çıtalara yapılan küçük müdahaleler bizi iki ayrı uca götürebiliyor: “Türk edebiyatında eleştiri yok.” ile “Türk edebiyatında gereğinden fazla eleştiri yazılıyor.” yakınmaları arasında minör açı farkları var yalnızca. Deneme ise durum görece daha berrak: Birkaç denemecilik silsilesi hâlâ güçlü yaşam belirtileri veriyor. Denemeyi hazla, eleştiriye ise merakla ve

görev duygusuyla okuyorum en çok. Bu iki sahanın kesişim alanlarını ise daha da büyük bir ilgiyle tarıyorum. Deneme ile eleştirinin ortasında, bana kalırsa Türk edebiyat tarihinin en önemli eleştirmeni duruyor: Orhan Koçak. Bu yıl çıkan *Okur Değiştirmek: Orhan Pamuk Üzerine Üç Deneme*, benim için yılın en dikkat çekici kitaplarındandı. Orhan Koçak’ın *Kara Kitap* hakkında düşündüklerini biliyorduk, iki yazı daha eklenmiş bu zincire. Orhan Pamuk’un portre-

2024 YILINDA DERGİLER

*Hece, Karabatak, Mahalle Mektebi,
Edebiyat Ortamı, Türk Edebiyatı,
Muhit, Söğüt, Cins, Yediiklim,
Ayarsız, Varlık, Milli Mecmua,
Hece Öykü*

Hece Dergisi

2024 yılına çok hızlı bir giriş yaptı *Hece* dergisi. Ocak 2024 sayısında iki cilt ve toplamda 1400 sayfalık bir özel sayı ile İsmet Özel'e dair bugüne kadar hazırlanmış en kapsamlı çalışmayı edebiyat dünyamızla buluşturdu dergi. Özel sayı editörleri; Faruk Uysal, Prof. Dr. İbrahim Tüzer, Osman Özbahçe.

Özel'in hayatı, şiirleri, düşünce yapısı, kitapları gibi birçok başlık özel sayı altında işlenmiş.

Özel sayının "Sunuş" yazısından:

Hece dergisi olarak, yazarlığını "devriye nöbeti", "istiklâl yürüyüşü" biçiminde tanımlayan bir şairi, edebiyat ortamımızı, düşünce hayatımızı etkileyen en önemli isimlerden birini, biyografik duraklarından istikamet kazanan yolculuğuna, şi-

2024'TE ÇOCUK EDEBİYATI: YENİ HİKÂYELELER, YENİ UFUKLAR

**Genişleyen okuma kültürü
içerisinde, aslında en önemli okur
kitleleri olan çocuklara yönelik
eserlerin yeri nedir?**

Genişleyen okuma kültürü içerisinde, aslında en önemli okur kitleleri olan çocuklara yönelik eserlerin yeri nedir? Geçmişten bugüne çocuklar için kaleme alınan metinler nasıl bir dönüşüm geçirdi? Hangi temalar, hangi anlatım biçimleri çocukların dünyasına seslenmeyi başardı? Günümüzde sayısız yayınevinin her ay raflara kazandırdığı kitaplar, çocuk edebiyatına nasıl bir yön veriyor?

Türkiye'de her yıl milyonlara ulaşan bandrol sayılarında en büyük

payı çocuk kitapları oluşturuyor. Bilhassa resimli çocuk kitapları, okuma alışkanlığının temellerini atan en önemli türlerden biri olarak öne çıkıyor. Bunu takiben, on yaş ve üzeri okurlara yönelik hazırlanan genç kitapları geliyor. Peki, bu kitapların içerikleri, baskı kaliteleri ve çeşitliliği hangi dinamiklerle şekilleniyor? Hedef kitlenin ilgi alanları, yayınevlerinin yayın politikalarında nasıl belirleyici oluyor?

ERİCH NEUMANN “BÜYÜKANA”

**Zihnimiz dilimize göbeğinden
bağlı olsa gerek zira ki düşünce
dediğimiz şey bir tarafından kendi
kendine konuşmak değil midir?**

Zihnimiz dilimize göbeğinden bağlı olsa gerek zira ki düşünce dediğimiz şey bir tarafından kendi kendine konuşmak değil midir? Öyle ya, kelimelerle örülmemiş bir düşünceden bahsedebilir miyiz ve hiç olmaz mudur acaba evvela derinimizde söze bürünmeyen bir fikri görücüye çıkardığımız? Düşünmek bir biçimiyle zihnin sırlı aynası karşısında kendimizi yinelemek değil midir? Sırrı evvela kendimize faş etmiyor

muyuz yani, hele de o sırrı derunumuzdan çekip çıkarıyorsak! Öyle yapıyoruz gibi görünüyor saygıdeğer okur. Ve fakat 2024 yılında dilimize kazandırılan öyle bir eser oldu ki doğrusu ya insan, “Vay arkadaş! Neler neler varmış içimizde, bilinç dışı denen labirentvari dehlizlerde ve neler neler de gizli saklı yatmaktaymış meğer oralarda!” demekten kendini alamıyor. Yani bu kitabı okuyanlar için durum kaçınılmazcasına böyle.

2024 TİYATRO DOSYASI

**2024 yılında Türkiye’de tiyatro,
gerek çeviri gerekse telif oyunlar
bağlamından zengin bir yılı geride
bıraktı.**

2024 yılında Türkiye’de tiyatro, gerek çeviri gerekse telif oyunlar bağlamından zengin bir yılı geride bıraktı. Birçok farklı tiyatro grubu, programlarında hem yeni hem de klasik oyunlara yer verdi ve çeşitli etkinlik, turne ve programlarda izleyicilerle buluştu. Bu yıl yine, geçtiğimiz dönemlerde olduğu gibi, yılın öne çıkan oyunlarını bir araya getirdik ve kayıt altına aldık.

MACBETH, Moda Sahnesi

Glamis’tin, şimdi Cawdor oldun, bu gidişle sana vaat edileni de olur-sun ya, benim asıl korkum senin tabiatın; kestirmeden gitmeye yanaşmayacak kadar insaniyet sütüyle karılmış hamurun. Gözün yüksekte olmasına yüksekte, hırs da eksik değil sende ama bu istediğini elde edecek fenalık yok içinde. Yükselmeye can atıyorsun ama elim de kirlenme-

ÇAĞDAŞ SANATIN İZİNDE: 2024'ÜN SERGİLERİ

2024, Türkiye’de de dünyada da ekonomik, politik ve daha birçok sorunun baş gösterdiği gergin bir yıl olarak geride kaldı.

2024, Türkiye’de de dünyada da ekonomik, politik ve daha birçok sorunun baş gösterdiği gergin bir yıl olarak geride kaldı. Pandeminin etkileri yavaş yavaş silinirken baş gösteren Ukrayna-Rusya Savaşı, savaşın bölge ülkelere sığrama ihtimali, Filistin’de yaşananlar, Avrupa ve Amerika’daki seçimler, birçok açıdan dünyayı etkiledi.

Birçok disiplini/alanı derinden etkileyen mevcut durum, kendisi-

ni sanat ve kültür endüstrisinde de gösterdi. 2024 yılı içerisinde kimi kurum ve galeriler yavaş yavaş ekonomik açıdan bir darboğazla karşılaşırken bu süreçte kapanan mekânlar da oldu.

Tüm bu engellere rağmen 2024, farklı mekânlarda birçok önemli sergiye de şans verdi. Bu yazıda 2024 yılı içerisinde gerçekleşen sergilere yer verirken olabildiği kadar farklı sanatçı, küratör ve mekânlara alan

2024'ÜN İZ BIRAKAN SERGİLERİ

Son yıllarda İstanbul başta olmak üzere müze ve sanat galerilerine her gün biryenisi eklenir oldu.

Neredeyse her şeyin müzesi olabilir, her şey sergilenebilir hâle gelirken bir taraftan da birbirini tekrar eden işler gündemi meşgul etmeye başladı...

“Sanat var olmasaydı, gerçeğin kabalığı dünyayı katlanılmaz kılardı.”

George Bernard Shaw

2024 hem dünya hem de ülkemiz için zor bir yıl oldu. Ekonomik problemler, çocuk ölümleri, kadın cinayetleri, savaşlar, doğal afetler bir yana, yapay zekâ ve teknolojinin getirdiği baş döndürücü gelişmeler hepimizi duygudan duyguya sürükleyip neredeyse bir döngüye hapsedti. Bu

süreçte farkına bile varmadan kocaman bir yılı geride bıraktık. Zamana bıraktık, zamanın akışına kapıldık gittik ve zamanı kaybettik. Rutinleştik... Tüm bunların içinde kültür sanat haberleri nefes almamıza, rutinimizi kırmaya, farkındalığımızı az da olsa artırmamıza yardımcı oldu. Bernard Shaw'un zikrettiği gibi: “Sanat var olmasaydı, gerçeğin kabalığı dünyayı katlanılmaz kılardı.”

BELLEĞİN TAŞINMASI

Madeleine de Proust: Bir tat ya da bir koku, çoktan kaybolduğunu sandığımız hatıraları bir anda su yüzüne çıkarabilir.

“...bir kış günü eve döndüğümde, üşümüş olduğumu gören annem, alışkın olmadığım halde, biraz çay içmemi önerdi. Önce istemedim, sonra bilmem neden, fikir değiştirdim. Annem birini gönderip, Küçük Madlen denilen bir tarak midyesinin oluklu çeneleri arasında biçimlendirilmiş gibi görünen kısa, tombul keklerden aldırıldı. Az sonra, o kasvetli günün ve iç karartıcı bir yarının beklentisiyle bunalmış bir halde, yaptığım şeye dikkat etmeden, yumuşasın diye içine bir

parça madlen attığım çaydan bir kaşık alıp ağzıma götürdüm. Ama içinde kek kırıntıları bulunan çay damağıma değdiği anda irkilerek, içimde olup biten olağanüstü şeye dikkat kesildim. Sebebi hakkında en ufak bir fikre bile sahip olmadığım, harikulade bir haz benliğimi sarıp soyutlamıştı.”

Madeleine de Proust: Bir tat ya da bir koku, çoktan kaybolduğunu sandığımız hatıraları bir anda su yüzüne çıkarabilir. Proust’un *Kayıp Zamanın İzinde* eserinde, madlen kekinin çay-

2024'ÜN SANAT KİTAPLARI

Türkiye'de sanat yayıncılığı, 2024 yılı içerisinde, bir önceki döneme göre daha zengin bir süreci geride bıraktı.

Türkiye'de sanat yayıncılığı, 2024 yılı içerisinde, bir önceki döneme göre daha zengin bir süreci geride bıraktı. Gerek yayınevlerinin gerekse kurum ve kuruluşların bu anlamda tüm zorluklara rağmen yayın konusunda ısrarcı olduğunu, daha fazla metni okurla buluşturduğunu söylemek mümkün. Bu anlamda bağımsız yayınevleriyle birlikte kurumların da daha iyi bir durumda olduğu ifade edilebilir.

2024 yılında sanat üst başlığıyla ilgili olarak yayımlanan kitapları bir araya getiren bu derlemede, çeviri ve telif eserleri olabildiği kadar zengin bir panoramayla ele almaya özen gösterdik. İyi okumalar!

Andrea Fraser, *Müzedden Seçmeler: Andrea Fraser'ın Yazıları*, ARTER

2005'te The MIT Press tarafından İngilizce olarak yayımlandıktan sonra Türkçede ilk kez e-kitap formatı ve

2024 YILINDA TÜRKİYE'DE GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ALANINDA GERÇEKLEŞEN FAALİYETLER

**Türk toplumunun gelenekleri,
inanç sistemleriyle de birleşerek
yüzyıllardır günümüze gelen çeşitli
sanat dallarını oluşturmıştır.**

Türk toplumunun gelenekleri, inanç sistemleriyle de birleşerek yüzyıllardır günümüze gelen çeşitli sanat dallarını oluşturmıştır.¹ Günlük kullanım eşyalarının yanı sıra el yazması gibi kıymetli eserler, hat tabloları, mimariye bağlı geleneksel sanat işçiliği ile birlikte günümüze kalıcı eserler hâlinde gelen, sanatkârlar tarafından meydana getirilen farklı el

sanatları bulunmaktadır. Geleneksel Türk Sanatları olarak nitelendirilen hat, tezhip, minyatür, ebru, katı, cilt sanatı, çini, kalemşi, ahşap işçiliği, taş işçiliği, halı-kilim-dokuma ve maden sanatı kökenleri Orta Asya'ya uzanan, yüzyıllardan beri Türklerce uygulanan, ayrıca günümüzde de hâlen icra edilen sanat dallarıdır.²

¹ Bu yazının hazırlanmasında desteğini esirgemeyen Geleneksel Sanatlar Derneği'ne teşekkür ederiz.

² Eser Çalıküşu, "21. Yüzyılda Geleneksel Türk Sanatları'nın Gelişimi", *Sanat Tarihi Alanında Ulus-*

TÜRKİYE'DE 2024 MÜZİK MANZARASI: DİJİTAL DİNLEME ALİŞKANLIKLARI ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

2024, Türk müzik sahnesinde dijital platformların belirleyici etkisini bir kez daha gözler önüne serdi.

2024, Türk müzik sahnesinde dijital platformların belirleyici etkisini bir kez daha gözler önüne serdi. Spotify, Apple Music, YouTube gibi müzik dinleme uygulamaları aracılığıyla milyonlarca kullanıcının tercihi, yalnızca bireysel beğenileri değil, aynı zamanda sosyolojik ve kültürel eğilimleri de yansıtır hale geldi. 2024 yılında öne çıkan sanatçılar, şarkılar ve türler üzerinden Türkiye'nin müzik haritasını çıkarmaya çalışırken farklı

kaynakları, isim ve araştırmaları göz önünde bulundurmaya çabaladık.

Dijital Zirvede Bir İsim: Semicenk

Listenin başında yer alan Semicenk, 2023'te gösterdiği hızlı yükselişi 2024'te de sürdürerek Türkiye'nin dijital müzik pazarındaki en baskın isimlerinden biri haline geldi. Semicenk'in başarısı sadece üretkenliğine değil, aynı zamanda genç

2024'TE POPÜLER TÜRK SİNEMASINA GENEL BİR BAKIŞ VE TÜRKİYE'DE SİNEMANIN VİZYONU

2024 yılı, Türk sineması açısından hem nicel hem de nitel anlamda oldukça dikkat çekici bir dönem olarak hafızalara kazındı.

2024 yılı, Türk sineması açısından hem nicel hem de nitel anlamda oldukça dikkat çekici bir dönem olarak hafızalara kazındı. Yıl boyunca sinema salonlarına 32 milyonu aşkın izleyici çekildi. Özellikle yerli yapımların gösterdiği yüksek performans, seyircinin milli içeriklere olan teveccühünün azalmadan devam ettiğini ortaya koydu. Bu yılın gişe liderleri arasında yer alan filmler, tür bakımından çeşitlilik arz etse de, genel eğilimin aile

odaklı komediler, animasyonlar ve tanınmış karakter evrenleri çevresinde şekillendiği görüldü.

2024'ün en çok izlenen filmi olan *Rafadan Tayfa 4: Hayrimatör*, yaklaşık 2,8 milyon izleyiciye ulaştı. Bu başarı, bir çizgi film serisinin sinemaya uyarlanmasıyla yalnızca ticari değil kültürel bir fenomen haline geldiğini de gösterdi. TRT Çocuk'un ekranlarında hayat bulan Rafadan Tayfa evreni, son birkaç yılda sinema salonlarını da et-

BELLEĞİN SULARINDA YÜZEN SİNEMA: 2024 TÜRK SANAT FİLMLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ DENEMESİ

2024 yılı, Türkiye’de sanat sineması için sessiz ama güçlü bir yıl oldu. Ana akım sinemanın komedi, animasyon ve büyükgişe yapımlarıyla salonları doldurduğu bu dönemde...

2024 yılı, Türkiye’de sanat sineması için sessiz ama güçlü bir yıl oldu. Ana akım sinemanın komedi, animasyon ve büyük gişe yapımlarıyla salonları doldurduğu bu dönemde, sanat filmleri daha çok bağımsız salonlarda, film festivallerinde ve dijital platformlarda kendi izleyicisini buldu. Bu filmler her ne kadar gişe listelerinin ilk sıralarına tırmanmasalar da, gerek tematik derinlikleri gerek biçimsel cesaretleriyle Türk sinemasının yaratıcı da-

marını temsil ettiler. Selman Nacar, Burak Çevik, Sinan Kesova, Gürcan Keltek gibi farklı kuşaklardan gelen yönetmenler, 2023 yılında olduğu gibi 2024 yılında da kişisel hafızadan toplumsal belleğe, etik ikilemlerden kent dokusunun dönüşümüne kadar pek çok meseleyi estetik ve düşünsel düzlemde işlediler.

Yılın en çok tartışılan filmlerinden biri olan Selman Nacar’ın *Têreddiit Çizgisi*, minimal anlatımı ve ahlaki sorgulayıcılığıyla öne çıktı.

2024'TE DİJİTAL PLATFORMLARDA YAYINLANAN YERLİ DİZİLER

Değerlendireceğim diziler, dijital platformlarda ilk sezonuyla yayınlanan yeni yapımlar olacak...

Değerlendireceğim diziler, dijital platformlarda ilk sezonuyla yayınlanan yeni yapımlar olacak; *Gibi*, *Prens*, *Zeytin Ağacı*, *İlk ve Son*, *Şahmaran* gibi önceki yıllarda başlamış ve yeni sezonlarını 2024'te yayınlayan dizilerden bahsetmeyeceğim. 2024, pek çok kültürel alanda olduğu gibi son derece kısır, sıkıcı, bayat, berbat bir yıl oldu. Açıkçası bu yazıyı yazacağımı bilmeseydim, aşağıda saydığım dizilerin hiçbirine beş dakikamı bile

aydırmazdım. Her şeye rağmen izlemek isteyenler olabilir diye olabildiğince tarafsız biçimde ve yapımların iyi yönlerine odaklanan bir perspektifle yazmaya çalıştım. Umarım 2025 daha bereketli, daha kaliteli ve seyir keyfi yüksek yapımlar sunan bir yıl olur.

DİJİTAL PLATFORMLARDAKİ (2024) TÜRK DİZİLERİ VE GELECEKTE TÜRK DRAMASININ İHTİYAÇLARI

Dramanın özellikle Antik Yunan'dan beri insan ruhu üzerindeki en etkili sanat biçimlerinden biri olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Dramanın özellikle Antik Yunan'dan beri insan ruhu üzerindeki en etkili sanat biçimlerinden biri olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu durum günümüzde de etkisini katlayarak sürdürmektedir.

Bu çalışma 2024 yılında yayınlanan Türk dizilerinin temel dinamiklerini, toplumu etkileme veya toplumdan beslenen kısımlarıyla geleceğe nasıl bir referans yapabileceğinin izdüşümlerini anlamayı ve analiz etmeyi hedeflemektedir.

Dijital platformların artması ve geleneksel televizyonun özellikle genç kuşaklar için geri planda kalmasıyla dijital platformlarda hızla orijinal içeriklerin üretilmesi bir "narration" yani "anlatım" kirliliğine yol açmış olsa da bu öykülerin iyi başarılar elde ettiği görülmektedir. Bundan kastedilen, her hikâyenin seyircinin dikkat süresini aşmadığı ve belirli popülist unsurları sırtlandığı müddetçe kolaylıkla büyük kitlelere ulaşabilmesidir. Yapay zeka çalışmalarının ivmelene-

2024 YILININ EN ÇOK İZLENEN TÜRK TELEVİZYON DİZİLERİ

**2024–2025 televizyon sezonu,
Türkiye’de reyting rekabetinin en
çetin geçtiği yıllardan biri oldu.**

2024–2025 televizyon sezonu, Türkiye’de reyting rekabetinin en çetin geçtiği yıllardan biri oldu. Geleneksel olarak büyük izleyici kitlelerine hitap eden dramatik yapımların yanında, yeni kuşak izleyiciye göz kırpan daha kısa soluklu ve özgün diziler de izlenme listelerinde kendine yer bulmayı başardı. Özellikle ABC1 kategorisindeki izlenme oranlarına göre şekillenen bu sezonun ilk 10 listesi, hem büyük yapımcıların gücünü hem de

televizyon izleyicisinin değişen beklentilerini yansıtır nitelikteydi.

Listenin zirvesine yerleşen “Uzak Şehir”, sezona 11 Kasım 2024’te görece mütevazı bir açılışla, 5,11 reytingle başladı. Ancak yapım kısa sürede yükselişe geçerek 20. bölümünde 17,12 gibi dikkat çekici bir seviyeye ulaştı ve sezonu 13,23’lük ortalama reytingle tamamladı. Duygusal yoğunluğu yüksek, dramatik yapısıyla geniş bir kitleye hitap eden dizi, karakter de-

2024'TE TÜRKİYE'DE NELER OLDU? “NORMALLEŞEN” SİYASET, KRONİKLEŞEN EKONOMİK KRİZ GÖLGESİNDE ÜLKENİN SON BİR YILI

Türkiye’de siyasi gündem, dünyanın pek çok ülkesine kıyasla daha sıcak olsa da 2024 ülkemiz için bilhassa çalkantılı bir yıl oldu. Tabii, gazetecilik açısından da hareketli bir seneydi.

Türkiye’de siyasi gündem, dünyanın pek çok ülkesine kıyasla daha sıcak olsa da 2024 ülkemiz için bilhassa çalkantılı bir yıl oldu. Tabii, gazetecilik açısından da hareketli bir seneydi. 2024’e damgasını vuran en önemli olay, 31 Mart’ta gerçekleştirilen yerel seçimlerdi. Büyükşehirler, il ve ilçe belediyeleriyle birlikte beledi-

ye meclisleri için yapılan seçimlerde, ana muhalefet partisi CHP, iktidardaki AKP’nin uzun yıllardır elinde tuttuğu birçok belediyeyi kazandı. AKP, 2002 yılından bu yana ilk kez, girdiği bir seçimden ikinci parti olarak çıktı. CHP’nin zaferi, siyasi dengeleri önemli ölçüde değiştirdi. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB)

SANSÜR VE YASAKLARIN GÖLGESİNDE TÜRKİYE'DE KÜLTÜR SANATIN 1 YILI

2024 yılında kültür sanat alanında pek çok gelişme yaşandı. Onlarca festival, ödül töreni ve sanat etkinliği hem Türkiye'de hem de dünyada büyük ilgi gördü. Ülkemizde kültür sanat, başarılı işler ve etkinliklerle olduğu kadar yasaklamalarla, baskılarla ve usulsüzlüklerde de çok tartışıldı.

2024 yılında kültür sanat alanında pek çok gelişme yaşandı. Onlarca festival, ödül töreni ve sanat etkinliği hem Türkiye'de hem de dünyada büyük ilgi gördü. Ülkemizde kültür sanat, başarılı işler ve etkinliklerle olduğu kadar yasaklamalarla, baskılarla ve usulsüzlüklerde de çok tartışıldı.

Yılın kültür sanat alanındaki en çok tartışılan gelişmelerinden biri, İKSV Bienali'nin 2025 yılına ertelenmesi oldu. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) tarafından 2007-2036 Bienal Sponsoru Koç Holding'in desteğiyle düzenlenen İstanbul Bienali'nin direktörü Bige Örer, kısa bir süre önce İKSV ile yollarını ayırmış;

TÜRKİYE'DE ÇİZGİ ROMAN'IN SERENCAMI 2024 Z RAPORU

**William Shakespeare'in
Macbeth trajedisinin V. perde,
5. sahnesindeki, "Macbeth'in
karısının ölüm haberini aldıktan
sonra söylediği...**

1^{*} bidayet: Hayat Kısa, Sanat da!**

"Yarın, yarın ve yarın, / Der-
ken sürünüp gider küçük adımlarla, /
Zamanın son hecesine kadar; / Dünle-
rimiz, aptalları / Töze dönüşen ölüme
götürdü. / Sön, kısacık mum! / Ha-
yat, yürüyen bir gölgeden başka bir şey
değil, / Zavalı bir oyuncu, / Bir saat
boyunca sahnede çırpınıp / Sonra du-
yulmaz olan, / Bir aptalın anlattığı bir
masal bu, / Ses ve öfke dolu ama hiçbir
anlamı olmayan."

William Shakespeare'in *Macbeth* trajedisinin V. perde, 5. sahnesindeki, "Macbeth'in karısının ölüm haberini aldıktan sonra söylediği ve hayatın anlamsızlığını, geçiciliğini vurguladığı" bu derin, geniş, çok katlı ve ikonik monolog, "Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu!" cümlesi kadar popüler olmasa da müellifin müktesebatının alametifarikalarından biridir ve sadece edebiyat sahasında değil; felsefe, politika, teoloji ve bilimde de

KARİKATÜRDE 2024

2023 yılının yazısına “Karikatür zorda” başlığıyla giriş yapmıştım, kanımca 2024 yılına uygun düşecek başlık şu olur: “Karikatür canlanıyor”...

2023 yılının *Kültür, Sanat, Edebiyat* *Almanağı* için bir karikatür özeti çıkarmam istendiğinde 2022 yılı henüz sonlanmamıştı ve “siparişin” teslimine önümde on iki aylık uzun bir süre vardı! Bendeniz o geniş rahatlık içerisinde yavaş yavaş malzeme biriktirmiş, “malı” tam zamanında, 2023 yılının son ayında teslim etmiştim. Ne var ki aradan aylar geçmiş, yıllıktan haber çıkmamıştı.

Almanağı da, onca emek verdiğim yazıyı da zihnimden tamamen silmiştim ki, 2024 yılının Aralık başında müjdeli haber geliverdi: “*Nodul*, 2023 *Almanağı* yayımlandı!”

Şaşırmıştım, çünkü onca gecikmiş olmasına karşın elimdeki içeriğiyle, yazarlarıyla, tasarımıyla, özenle hazırlanmış, nitelikli, arşivlik dört dörtlük bir edebiyat ve kültür sanat yıllığıydı. Editör Abdullah Ezik'i kut-

2024'TE TÜRK SPORUNUN AHVALI

2024 yılı geride kaldı. Geride kalırken pek çok şeyde olduğu gibi sporda da birtakım şeyleri geride bıraktı. 2024, Türk sporu için nasıl geçti dersiniz? İşte Türk sporunun 2024 yılı panoraması...

Bu, bir Türk sporu dosyası ancak hem okunmasının kolaylığı hem de popülerliği adına, geleneğin dışına çıkmayacak ve futbolla başlayacağız.

Avrupa Şampiyonası'nda Çeyrek Final Oynadık

Türkiye'de futbol denilince hepimizin ortak takımı olarak hâlen Türk Millî Takımı'nı görmekteyiz. Zaman zaman duygusal bağımız zayıflasa da, bir tane millî takımımız var ve onun tıpkı bu yaz yaptığı gibi elde ettiği

birtakım başarılar ülkemizde hemen hiçbir alanda bir türlü sağlanamayan millî birlik ve beraberliği ortaya çıkarabiliyor.

Türk Millî Takımı için 2024 yılının fena geçmediğini söyleyebiliriz. Fena değildi ama yine o bilindik melankolik hâllerimiz sürdü. Yani, istikrarsızlığın getirdiği uçlarda yaşama durumu. Ancak özellikle 2024'ün yaz döneminde Almanya'da gerçekleşen Avrupa Futbol Şampiyonası'ndaki çeyrek final başarısının yanında UEFA Uluslar

AKADEMİNİN TAŞERONLARI II: AYDINLANMADAN ON DOKUZUNCU YÜZYILA ÜNİVERSİTELER

İnsanlık tarihinde bilginin üretimi, muhafazası ve aktarımı süreçleri, toplumların entelektüel mirasını şekillendiren temel dinamiklerdir.

İnsanlık tarihinde bilginin üretimi, muhafazası ve aktarımı süreçleri, toplumların entelektüel mirasını şekillendiren temel dinamiklerdir. Belirli kurumsal yapılar, bu süreçleri organize etmiş, sistemleştirmiş ve sürekli kılmıştır. Antik Yunan'daki Akademi ve Lise'den, İslam dünyasındaki Beytü'l-hikme ve medresele-re, Ortaçağ Avrupası'ndaki katedral okullarından modern üniversitelere uzanan kurumsal evrim, episte-

molojik sistemlerin ve entelektüel geleneklerin somutlaştığı yapıları ortaya çıkarmıştır. Önceki bölümde Antik Çağ'dan Aydınlanma dönemine kadar üniversitelerin gelişimi incelenmiş, bir yandan da temel sorular ortaya konmuştu. İlk bölümdeki sorulardan bir kısmını tekrarlayarak, burada soruları çoğaltacak ve cevaplar arayacağız. İlk bölümde sorduğumuz temel sorular şunlardı: Üniversite gibi kurumsal yapıların